

ชื่อเรื่องวิทยานิพนธ์

การพัฒนาระบบการดูแลสุขภาพตนเองในชุมชน

ชื่อผู้เขียน

นางอารีรัตน์ ติลกธนากุล

ศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต

สาขาวิชาการศึกษาจากระบบ

คณะกรรมการสอบวิทยานิพนธ์

รองศาสตราจารย์ ดร.ชูเกียรติ ลิ้มสุวรรณ ประธานกรรมการ
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ดุสิต ดวงสา กรรมการ
อาจารย์ วิสุทธิ์ วานิช กรรมการ

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพและการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม มีจุดมุ่งหมายในการศึกษาวัฒนธรรมระบบการคิดและการปฏิบัติตนของชุมชน เกี่ยวกับการดูแลสุขภาพตนเอง ศึกษาศักยภาพของชุมชนในการจัดการกับปัญหาสุขภาพในชุมชน ตลอดจนการร่วมกันระหว่างชาวบ้าน นักวิจัยและนักพัฒนา ในการทำวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม เพื่อพัฒนาระบบการดูแลสุขภาพตนเองในชุมชน โดยคำนึงถึงวัฒนธรรมการแพทย์พื้นบ้านที่ดำรงอยู่ในชุมชน ความพร้อมของชุมชน ปัญหา และความต้องการของชุมชนอย่างแท้จริง

การเก็บรวบรวมข้อมูลใช้วิธีการเข้าไปใช้ชีวิตร่วมกับชาวบ้าน เพื่อสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลหลัก สังเกตและจดบันทึกปรากฏการณ์ต่าง ๆ ที่เกิดขึ้น การสนทนากลุ่ม การทำกลุ่มสนทนา การวิเคราะห์ชุมชนอย่างละเอียดก่อนร่วมกับชุมชนอย่างมีส่วนร่วม สำหรับการวิเคราะห์และการตรวจสอบข้อมูลได้กระทำเป็นระยะ ๆ ไปพร้อม ๆ กับการเก็บรวบรวมข้อมูลภาคสนาม จากนั้นจึงนำข้อมูลที่ผ่านการวิเคราะห์แล้วมาจัดหมวดหมู่ เพื่อแยกประเภทของข้อมูลให้เป็นระบบ เชื่อมโยงตีความและสร้างข้อสรุป

ผลการศึกษาพบว่า วัฒนธรรมระบบการคิดและการปฏิบัติตนในการดูแลสุขภาพตนเองเกี่ยวข้องกับลัทธิกับระบบต่าง ๆ อันได้แก่ ระบบความสัมพันธ์ เครือญาติ ในความเกื้อกูลช่วยเหลือกัน ระบบความคิด ความเชื่อต่าง ๆ ที่เป็นผลมาจากประสบการณ์ที่ทำให้มีความรู้ในการแพทย์แบบประสบการณ์ ระบบข้อมูลข่าวสารที่ทำให้เกิดการปรับตัวระหว่างคนรุ่นเก่ากับคนรุ่นใหม่ในการช่วยเหลือกันแก้ปัญหาความเจ็บป่วย ระบบการบริหารจัดการที่ยึดถือความเป็นผู้อาวุโสและความเป็นผู้รู้ การประนีประนอม ระบบการแพทย์พื้นบ้านที่ประกอบด้วยการแพทย์แบบประสบการณ์ การแพทย์แบบโหราศาสตร์และการแพทย์แบบอำนาจเหนือธรรมชาติ ที่เป็นผลต่อพฤติกรรมการปฏิบัติตนของชาวบ้านในการดูแลสุขภาพตนเองทั้งยามปกติและยามเจ็บป่วย

การศึกษาความพร้อมของชุมชนในการจัดการกับปัญหาสุขภาพในชุมชนพบว่า ชุมชนมีความพร้อมทางด้านบุคคล ความพร้อมทางด้านความรู้ความสามารถในการแก้ปัญหาความเจ็บป่วยและความพร้อมทางด้านเศรษฐกิจที่ดีอยู่แล้ว เมื่อได้รับการส่งเสริมให้มีการรวมตัวกันเกิดขึ้นเป็นกลุ่มเปิดเวทีให้มีการคิด พูดคุยแลกเปลี่ยนกันก็สามารถพัฒนาการดูแลสุขภาพตนเองให้เป็นระบบมากขึ้น

การพัฒนากระบวนการดูแลสุขภาพตนเองในชุมชนโดยใช้กระบวนการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม พบว่า กระบวนการดังกล่าวทำให้เกิดกลุ่มผู้สนใจในสิ่งเดียวกันในการดูแลสุขภาพตนเอง เกิดผู้นำอย่างไม่เป็นทางการ การเกิดกิจกรรมในการดูแลสุขภาพตนเองโดยการแพทย์พื้นบ้าน การพบปะแลกเปลี่ยนความคิดเห็นทำให้เกิดการเรียนรู้ การมีส่วนร่วมอย่างแท้จริงในการแก้ปัญหาของชุมชน นอกจากนั้น กระบวนการดังกล่าวยังก่อให้เกิดผลกระทบทางด้านสังคม วัฒนธรรม ทางด้านสุขภาพ ทางด้านเศรษฐกิจ และกระบวนการพัฒนายังช่วยให้ชุมชนเกิดพลังที่จะต่อกรกับคนภายนอกในเรื่องอื่น ๆ ได้